

Utbildningsinspektion i Lillbo skola F-6 samt Voxnabruks förskola, skola F-6 och fritidshem

UTBILDNINGSINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

1. Normer och värden
2. Kunskaper
3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete
6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde. Rapporten ger således inte en heltäckande beskrivning av all pågående utbildningsverksamhet inom enheten vid den aktuella tidpunkten.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter liksom jämförelser med jämförbara verksamheter är också betydelsefulla vid bedömningarna och för slutsatserna med krav på åtgärder och förbättringar. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl.

**Beskrivning av Lillbo skola och Voxnabruks förskola, skola
och fritidshem**

Skolform	Lillbo skola	Voxnabruks skola
Förskoleverksamhet:		16
Förskoleklass:	13	5
Grundskola:	121	38
Skolbarnsomsorg:		15

Lillbo skola ligger i utkanten av tätorten Edsbyn i västra Hälsingland. Flertalet elever kommer från bostadsområdena som omger skolan.

Skolan invigdes 1982 och är i gott skick. Det är en enplansbyggnad med flera separata entréer. I byggnaden finns en matsal, ett skolbibliotek och en datahall. På skolan finns också ett integrerat fritidshem, som delar lokaler med förskoleklassen, samt en förskola. Dessa verksamheter ingår inte i inspektionen av skolan.

Höstterminen 2003 har skolan 134 elever i förskoleklass och grundskola. Läsåret 2003/04 finns en klass i årskurs 1, en klass i årskurs 2, två klasser i årskurs 3–4 och två klasser i årskurs 5–6. Undervisningen i träslöjd bedrivs på Celsius-skolan. I övrigt ansvarar klasslärarna för undervisningen på skolan förutom i ämnet idrott och hälsa där skolan har en idrottslärare.

Årskurserna 1–6 vid Lillbo skola har 8,83 lärartjänster, vilket motsvarar 7,29 lärare per 100 elever. I förskoleklassen finns en förskollärare som tjänstgör på heltid.

Voxnabruks skola är belägen 25 kilometer utanför tätorten Edsbyn i nordvästra Hälsingland. Utbildningen vid skolan omfattar förskoleklass till och med årskurs 6 i grundskolan. I anslutning till skolan finns det en förskola och ett fritidshem. Alla verksamheterna ingår i inspektionen av skolan.

Flertalet elever har lång skolväg och åker således skolskjuts till och från skolan.

Skolans huvudbyggnad uppfördes vid sekelskiftet. Tillbyggnader och ombyggnation har sedan skett etappvis. I nära anslutning till huvudbyggnaden finns förskoleverksamheten förlagd i mer moderna lokaler. Fritidshemmet inryms i skolans lokaler.

Skolans elever är uppdelade i två klasser, en klass med årskurserna 1–2–3 och en klass med årskurserna 4–5–6. Respektive klass har en heltidsanställd lärare och en deltidanställd resursperson. Förskoleklassens elever undervisas av en förskollärare som också arbetar på skolans fritidshem. Hennes arbetstid uppgår till motsvarande 75 procent av en heltidstjänst sammanlagt i de båda verksamheterna.

Förskolan har en förskollärare och två barnskötare, motsvarande tre heltidstjänster. Det finns också en assistent på plats sex timmar i veckan. Fritidshemmet har två förskollärare som delar på en heltidstjänst och en timanställd

resursperson. Fritidshemspersonalen fungerar också som en resursförstärkning i skolan den tid de inte arbetar på fritidshemmet.

På skolan finns sedan höstterminen 2003 en platschef. Hon arbetar på skolan en dag i veckan som en extra resurs för rektorn.

Genomförandet av inspektionen i Lillbo skola och Voxnabruks förskola, skola och fritidshem

Skolverket sände den 13 juni 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektionsteamet med ansvar för Lillbo skola har bestått av experten Marie Lalér och undervisningsrådet Per-Olof Artberg. Besöket genomfördes den 23 oktober 2003. Inspektionsteamet med ansvar för inspektionen av Voxnabruks skola har bestått av undervisningsråden Susanne Sjögren och Tomas Johansson. Inspektionen av förskolan och fritidshemmet har undervisningsråden Susanne Sjögren och Per-Olof Artberg genomfört. Besök i Voxnabruks förskola och fritidshem genomfördes den 23 september, skolan besöktes den 23 oktober 2003.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering till kommunen av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen, Lillbo skola och Voxnabruks skola, (från förskolan och fritidshemmet finns dock ingen dokumentation) dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöken. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem etc.

I Lillbo skola och Voxnabruks förskola, skola och fritidshem genomfördes formella intervjuer med rektorn, personalen, föräldrar samt elever. Lektioner i de olika årskurserna besöktes och förskola och fritidshemsverksamheten besöktes.

Bedömning

Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanernas mål framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och lust att lära. I läroplanerna anges också att barn och elever skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön samt få ett reellt inflytande över utformningen av utbildningen. På samma värdegrund vilar verksamheten inom det offentliga skolväsendet för vuxna.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet med skolans värdegrund och läroplanernas mål att sträva mot.

I Lillbo skola upplevde inspektörerna att det råder ett gott klimat bland elever och personal. Inspektörerna upplevde också att eleverna är öppna och hjälpsamma. Vidare har det framkommit att elevernas uppfattningar respekteras av såväl personal som andra elever.

Enligt de elever som inspektörerna intervjuade får eleverna lära sig hur man skall uppträda mot varandra och de uppger att de känner sig trygga både fysiskt och psykosocialt.

Av inspektionen framgår att arbetet i skolan står för en god psykosocial och fysisk arbetsmiljö väl i överensstämmelse med läroplanens riktlinjer för hur skolan skall främja värdegrunden. Lillbo skola bedöms vara en lugn och trygg miljö för lärande.

Vidare har inspektionen visat att eleverna kan göra sin stämma hörd genom att klassråd och elevråd genomförs. Såväl elevrådet som klassrådet sammanträder en gång i månaden och eleverna turas om att vara ordförande och sekreterare. Eleverna uppger att de beslut som fattas också genomförs i praktiken. På skolan finns även ett elevskyddsombud som medföljer när skyddsronen genomförs.

Vid Lillbo skola förs, enligt rektorn och personalen, kontinuerligt diskussioner om förhållningssättet gentemot eleverna. Eleverna deltar också i samtalsgrupper tillsammans med specialläraren. Enligt de föräldrar som intervjuades arbetar skolan mycket med normer och värden speciellt i förskoleklassen där det finns ett faddersystem som alla uppges vara nöjda med.

Det finns inga gemensamma trivselregler nedskrivna för skolan. Lärarna informerar muntligen om vad som gäller. I klassrummen finns emellertid nedskrivna regler som bl.a. gäller datoranvändning och linbanan på skolgården.

Voxnabruks förskola, förskoleklass, skola och fritidshem arbetar aktivt med att medvetandegöra eleverna om frågor som rör normer och värden. Föräldrarna uppger att barnen och eleverna känner sig trygga i skolan, vilket också bekräftas av barnen och eleverna.

Formellt finns inga gemensamma ordningsregler i någon av verksamheterna men informella sådana förekommer bl.a. när en elev felat på något sätt i årskurs

4–6. Det kan, enligt eleverna, exempelvis röra sig om att komma för sent 15 minuter eller mer, att man svär, bär keps eller sätter upp bilder i bänken. Som straff får då eleven av läraren ett visst antal fastställda ”minuter” som senare omvandlas till att eleven får sitta kvar i klassrummet en timme.

Det formella elevinflytandet garanteras genom att klassråd och elevråd sammanträder växelvis varannan vecka. Eleverna uppger att personalen hör samman deras önskemål, om vad som skall tas upp på mötena, dels om de föreslagna åtgärderna.

Sammanfattningsvis visar inspektionen att eleverna i Lillbo skola och Voxnabruks förskola, skola och fritidshem utvecklar normer, värden och förhållnings-sätt som ligger väl i linje med de nationella målen i läroplanerna för förskola, fritidshem, förskoleklass och grundskola. Vidare har det vid inspektionen framkommit att eleverna övas i att arbeta i demokratiska former och att det finns en medvetenhet hos personalen om att normer och värden är ett viktigt inslag i undervisningen och i förskole- och fritidshemsverksamheten. Trots att inspektionen visat på goda resultat i dessa avseenden vill inspektörerna uppmärksamma skolorna på vikten av att ha normer som gemensamt tagits fram av elever, personal och föräldrar. Ett sådant arbete ökar förutsättningarna för framgång i arbetet med normer och värden.

Inspektörerna kan också konstatera att elever i årskurs 4–6 i Voxnabruks skola som bryter mot vissa regler kan uppfatta att de bestraffas godtyckligt genom det tillvägagångssätt som såväl personalen som eleverna själva ger uttryck för. Skolan måste ändra sina rutiner i detta avseende.

Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Målen för lärandet anges i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

I Lillbo skola och i Voxnabruks skola har inspektionen visat att eleverna kan arbeta såväl självständigt, parvis som i grupp. De föräldrar som inspektörerna intervjuade på respektive skola uppfattar att eleverna erbjuds bra förutsättningar för att lära sig det de skall.

Personalen anser också att de båda skolornas undervisning ger förutsättningar för alla elever att nå målen. Elevens kunskapsutveckling följs genom att diagnostiska prov i svenska och matematik genomförs. I klasserna får eleverna både muntliga och skriftliga förhör. Däremot genomförs inga andra prov än de nationella ämnesproven i svenska, engelska och matematik. Enligt de nationella ämnesproven för årskurs 5 var kunskapsutvecklingen tillfredsställande för flertalet elever. Dock bedömdes ett fåtal elever inte nå målen i svenska respektive engelska. De elever som inte nått de nationella målen i årskurs 5 har fått särskilt stöd. Personalen på Voxnabruks skola uppger emellertid att om klassammansättningar vore annorlunda skulle möjligen fler elever nå målen och mer tid kunna avsättas för att ge hjälp och stöd till eleverna. Rektorn har efter inspektionsbesöket beslutat tillsätta ytterligare en resurs motsvarande en heltidstjänst för elever i behov av särskilt stöd.

Ingen av skolorna låter eleverna genomföra någon egentlig utvärdering av sitt eget arbete, vare sig på egen hand eller tillsammans med personalen.

I förskolan och fritidshemmet i Voxnabruk saknas en systematisk dokumentation av barnens utveckling jämlikt intentionerna i respektive läroplan.

Av inspektionen har också framkommit att samarbetet mellan Voxnabruks skola och fritidshem brister. Det pedagogiska arbetet, där planering, upplägg och genomförande av undervisningen skall finnas i kombination med ett aktivt deltagande från såväl skolans som fritidshemmets sida.

Sammanfattningsvis finner inspektörerna att möjligheten att bedöma resultaten då det gäller läroplanens mål respektive målen i de nationella kursplanerna är begränsad och därmed osäker. Det är ändå inspektörernas bedömning att utveckling och lärande hos eleverna vid Lillbo skola ligger väl i linje med läroplanens mål. Voxnabruks skola har sedan inspektionsbesöket sett över fördelningen av personalresurser och utökat dessa avseende behovet av särskilt stöd till eleverna. Inspektörerna bedömer att skolan nu har förbättrat området så att utveckling och lärande ligger i linje med läroplanens mål för alla elever men understryker vikten av att rektorn följer upp att de elever som är i behov av särskilt stöd faktiskt också får det stöd som de har rätt till.

Voxnabruks fritidshem och skola bör försöka finna rutiner för hur samarbetet mellan verksamheterna kan förbättras, så att barnens och elevernas rätt till ett lustfyllt lärande kan tillgodoses.

Det är inspektörernas bedömning att Voxnabruks förskola och fritidshem skall ändra sina rutiner så att personalen följer barnens kunskapsutveckling på ett systematiskt och genomtänkt sätt.

Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med föräldrar, barn, elever respektive de vuxenstuderande i arbetet med att forma en god miljö för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

I Lillbo skola säger sig eleverna vara delaktiga i planeringen av sitt arbete. De har bl.a. planeringsböcker för en viss tidsperiod. Personalen uppger att de ger eleverna ämnesområden som eleverna sedan själva avgör hur de vill arbeta vidare med. Föräldrarna upplever att eleverna är delaktiga genom egen planering och menar också att eleverna får vara med och bestämma läxornas antal och omfattning.

I Voxnabruks skola lär sig eleverna i takt med stigande ålder att ta ett allt större ansvar för planeringen av det egna skolarbetet. De yngre eleverna i årskurs 1–3 har egna planeringsböcker som de successivt får lära sig att använda och de äldre eleverna i årskurs 4–6 får under eget ansvar lägga upp sitt arbete efter vad de själva anser att de behöver lära sig mer om.

Avseende skolornas arbete mot kränkande behandling har det vid inspektionen framkommit följande.

Fadderverksamheten som finns på Lillbo skola utgör en del i det förebyggande arbetet mot kränkande behandling. Personalen uppger att de försöker vara uppmärksamma på elevernas beteende mot varandra. Personalen anger att "när ett barn signalerar tar vi tag i det". Idrottsläraren på Lillbo skola menar att hon försöker hålla särskild uppsikt i omklädningsrummen, som är en "riskzon". Rektorn anser att om någon utsätts för kränkande behandling måste det tas upp direkt genom samtal med de inblandade.

Kränkande behandling har förekommit på Voxnabruks skola och i fritidshems- verksamheten och är en fråga som tas på allvar. Personalen i Voxnabruks förskola, förskoleklass, skola och fritidshem har vid varje tillfälle redan på ett tidigt stadium tagit upp och löst problemen, vilket bekräftas av föräldrarna. Det förebyggande arbetet mot kränkande behandling består främst i att använda rastvakter och att all personal håller uppsikt, något som uppges vara enkelt, då skolan är liten, alla känner alla och eleverna är förhållandevis få. En svårighet är dock att personalstyrkan uppges vara liten. Föräldrarna och rektorn informeras och kontaktas på ett tidigt stadium. De elever och föräldrar som intervjuades bekräftar detta och känner sig trygga med det. Om skolan behöver mer hjälp för att lösa uppkomna problem vänder sig skolan till kommunens elevvårdsenhet för att få stöd.

Vid inspektionen har det framkommit att skolorna har en "Arbetsplan: Mobbning Lillboskolan" och en "Arbetsplan: Mobbning Voxnabruks skola". Enligt rektorn utvärderar han och personalen planen i slutet av varje vårtermin. Av planerna framgår att en individuell handlingsplan upprättas i samband med att mobbning upptäcks.

Föräldrarna i Lillbo skola uppger att de har fått information om vad planen innehåller och att planen publicerats på skolans hemsida, men eleverna känner inte till den. Föräldrar och elever i Voxnabruks skola känner inte till planen eller dess innehåll.

Lillbo skola har ett föräldraråd som träffas två gånger per termin. Verksamhetsplanen och kvalitetsredovisningen diskuteras i föräldrarådet. Även budget och pedagogiska modeller diskuteras. Protokoll från mötena skickas till föräldrarna samt publiceras på skolans hemsida.

Föräldrarna på Lillbo skola hjälper till med transporter till olika aktiviteter. Skolan har gemensamma idrottstävlingar med de andra skolorna i Edsbyn. Under inspektionen har det vidare framkommit att skolan har en samverkan med Räddningstjänsten, Brottsförebyggande rådet (BRÅ) och Edsbyns IF. Praktisk arbetslivsorientering (PRAO) genomförs också och ibland åker eleverna på studiebesök i närmiljön. Däremot är det inte så vanligt att skolan organiserar kulturella studiebesök.

Voxnabruks skola har också ett föräldraråd bestående av en representant från varje klass samt rektorn. Rådet träffas en gång per termin. Där diskuteras olika praktiska frågor som rör skolan och allmän information lämnas, dock fattas inga beslut. Mötena är öppna för alla som är intresserade av den information som ges. Rektorn och föräldrarna turas om att skriva protokoll som sedan dis-

tribueras vidare till personalen och till föräldrarna via skoltidningen "Voxningen". Föräldrarna informeras i "Voxningen" bl.a. om aktuella händelser i skolan och vid behov kan även förskolan och fritidshemmet informera om sina verksamheter.

Voxnabruks förskola, förskoleklass, skola och fritidshem har enligt rektorn och personalen mycket begränsade möjligheter till samverkan med närsamhället på grund av de långa reseavstånden.

Sammanfattningsvis har inspektionen i Lillbo skola och Voxnabruks skola visat att eleverna har inflytande över sitt lärande, men att inflytandet i huvudsak begränsas till arbetssättet och inte till undervisningens innehåll. Inspektörerna tar i sig inte ställning till vilka former elevernas inflytande över det egna arbetet och för skolmiljön skall anta, men vill uppmärksamma personalen på skyldigheten att tillsammans med eleverna planera undervisningen. Inspektörerna vill framhålla vikten av att eleverna har ett reellt inflytande över och tar ansvar för det egna lärandet, och att inflytandet inte begränsas till olika samverkansorgan. Inspektörerna vill härvid påpeka att en förutsättning för ett verkligt inflytande är att eleverna känner till målen för utbildningen samt att de får redskap för att utöva inflytandet.

Inspektörerna har funnit att Lillbo skola och Voxnabruks skola i huvudsak har väl utvecklade strategier för att upptäcka kränkande behandling och att skolorna vidtar åtgärder när man får kännedom om att kränkande behandling förekommit. Inspektörerna vill i sammanhanget peka på vikten av att skolornas handlingsprogram mot kränkande behandling synliggör skolornas arbete mot kränkande behandling och att det är viktigt att involvera såväl elever, personal som föräldrar i utarbetandet av programmen.

Inspektionen visar vidare att arbetet med att successivt öka elevernas inflytande över och ansvar för det egna lärandet kan förbättras både på Lillbo skola och Voxnabruks skola.

Av vad som framkommit under inspektionen finner inspektörerna att det inom rektorsområdet finns i huvudsak väl fungerande samverkansformer med hemmen. Voxnabruks förskola, förskoleklass, skola och fritidshem bör emellertid förbättra samverkansformerna för kontakter med samhällslivet.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå målen skall främst utformas av de lärande och personalen. I förskolan och skolan skall detta ske i samverkan med hemmen. De nationella läroplanerna, andra statliga bestämmelser och kursplanerna ger dock också vissa anvisningar för arbetet. Det finns riktlinjer för stöd, betygssättning och utvecklingssamtal, utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid, etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper och färdigheter barnen, ungdomarna och de vuxna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att närma sig målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

I Lillbo skola bedrivs enligt inspektörerna en i huvudsak väl fungerande verksamhet. Den lokalt planerade utbildningen ger också förutsättningar för eleverna att nå läroplanens och kursplanernas mål. Den kunskapssyn, så som den

uttrycks i läroplanen, återspeglas i undervisningen. Underlaget för att uttala sig om detta är emellertid delvis otillfredsställande. Skolans arbete med att beskriva vilka målen är för lärandet i olika årskurser och planeringen för att nå dem är därför angeläget. På så sätt blir det klarare för både personal, elever och föräldrar, vad skolan strävar efter att eleverna skall lära sig.

Lillbo skola har ingen lokal arbetsplan som syftar till genomförandet av de nationella målen. Däremot finns målen för respektive årskurs uppsatta i klassrummen. Skolan har infört den s.k. Portfoliometoden¹. Eleverna har en pärm där inte bara kunskapsmålen finns, utan också ett antal mål av social karaktär.

I Voxnabruks skola finns ingen beskrivning av målen för lärandet i olika årskurser. Det finns heller ingen enhetlig planering för hur målen skall uppnås. Eleverna har således en relativt vag uppfattning om vad som krävs av dem och de känner inte till vad målen innebär.

Möjligheterna för eleverna på Voxnabruks skola att arbeta i sin egen takt är stora. Personalen försöker emellertid utforma undervisningen så att alla elever blir stimulerade, men medger att de kanske inte hinner med det i den utsträckning de skulle önska. Personalen uppger att orsaken till detta är bl.a. att det finns så många årskurser i varje klass och att koordinationsproblem lätt uppstår.

Enligt personalen på Voxnabruks skola har man planer på att inför den s.k. Portfoliometoden.

För elever i behov av särskilt stöd finns på Lillbo skola en speciallärare som arbetar heltid och en resursperson som har en deltidstjänst motsvarande 60 procent av heltidstjänst. Det finns ytterligare en elevassistent på deltid att tillgå. Specialläraren och klassläraren har till uppgift att göra en kartläggning av problemen hos elever med svårigheter i skolan.

I Voxnabruks skola finns ingen speciallärare eller specialpedagogisk kompetens att tillgå men enligt personalen ger de relativt små klasserna vissa möjligheter att ge särskilt stöd inom klassens ram. Efter inspektionsbesöket har rektorn beslutat att Voxnabruks skola två dagar per månad får handledning av en specialpedagog. Personalen har dock uttryckt en viss tveksamhet kring frågan om alla elever som är i behov av särskilt stöd verkligen får det stöd som de har rätt till. Vid behov, t.ex. när orsaken till en elevs svårighet behöver utredas mera direkt kontaktar personalen rektorn som i sin tur kontaktar kommunens elevvårdsenhet. Särskilt stöd på skolan ges i dagsläget främst genom deltidsanställda stöd- och resurspersoner som arbetar i klasserna. Föräldrar och elever uppger emellertid att de tror att de som behöver stöd också får det.

På både Lillbo skola och Voxnabruks skola används fritidshemspersonalen också som en resursförstärkning i skolan.

På Lillbo skola och Voxnabruks skola kontaktas föräldrarna när en elev bedöms vara i behov av särskilt stöd och tillsammans med eleven och föräldrarna upprättas en s.k. individuell plan. Denna uppges vara liktydig med ett åtgärdspro-

¹ Portfolio är en metod där eleven utifrån målen i de olika ämnena själv skall kunna följa sin kunskapsutveckling och ges möjlighet att utvärdera sitt lärande.

gram. Vid behov kallas till elevvårdskonferens med rektorn, skolsköterskan, psykologen, föräldrarna och personalen. Eleverna uppger i intervju att deras uppfattning är att de elever som behöver hjälp och stöd får det och att det finns möjligheter att träna extra på sådant man inte är så bra på.

Voxnabruks förskola har barn som får särskilt stöd. I de fall detta varit aktuellt har kontakter knutits med elevvårdsenheten som hjälpt till att handleda och organisera stödet till respektive barn. Föräldrarna uppger att de är mycket nöjda med förskolans och elevvårdens stödsatser.

Inom fritidshemsverksamheten på Voxnabruks skola menar personalen att det finns flera barn som är i behov av stöd, men som i dagsläget inte får det. Personalen uppger vidare att de ständigt arbetar med konflikthantering och har svårt att hitta möjligheter med befintliga personalresurser att stödja de barn som behöver extra mycket tid och hjälp.

Utvecklingssamtal förekommer en gång per termin vid Lillbo skola och Voxnabruks skola, vid behov oftare. Vid utvecklingssamtalet deltar elev, föräldrar och personal. I de fall en elev från Lillbo skola får särskilt stöd eller om de behöver det, deltar även specialläraren.

Sammanfattningsvis bedöms arbetssätten på Lillbo skola goda för att stödja elevernas utveckling. Skolans mål och undervisningens innehåll främjar en kunskapsutveckling väl i linje med den nationella läroplanens.

Det har av vad som framkommit under inspektionen av Lillbo skola framgått att lärarna vet hur de skall agera i de fall en elev är i behov av särskilt stöd och att de vidtar åtgärder i syfte att tillgodose stödet.

Vad gäller Voxnabruks förskola har av inspektionen framgått att personalens arbete med barn i behov av särskilt stöd ligger väl i linje med statens krav. Förskolan har rutiner för att utreda, identifiera och åtgärda barns behov av stöd. Vad sedan gäller skola och fritidshemsverksamhet i Voxnabruk understryker inspektörerna vikten av att barn och elever är berättigade till särskilt stöd om ett sådant behov anses påkallat. Det är en oavvislig skyldighet för skolan och fritidshemmet att ge barn och elever det stöd som de enligt skolförfattningarna har rätt till.

Voxnabruks skola upprättar för närvarande inte åtgärdsprogram för alla elever som är i behov av särskilt stöd, vilket är ett krav enligt skolförfattningarna. I detta sammanhang vill inspektörerna även framhålla att åtgärdsprogram också skall benämnas åtgärdsprogram och inte kallas individuella studieplaner. Skolan anmodas därför att snarast upprätta åtgärdsprogram för samtliga elever som är i behov av ett sådant. Vidare finner inspektörerna att personalen i Voxnabruks förskoleklass, skola och fritidshem riktar och ökar sin uppmärksamhet på barn och elever i behov av särskilda stödåtgärder och uppmärksammar skolans ledning på problemen. Skolans ledning ansvarar ytterst för att barn och elever får det stöd de är berättigade till.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för barnomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolans inre arbete. Sammantaget har dessa skyldigheter att se till att rätten till utbildning tillgodoses. Fristående huvudmän har motsvarande ansvar även om de inte alltid omfattas av målen och riktlinjerna för det offentliga skolväsendet.

Frågor som tas upp vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

Rektorns ansvarsområde är Lillbo skola och Voxnabruks skola med barn och elever i förskoleklass till och med årskurs 6 i grundskolan, Sörgårdens och Voxnabruks förskolor, Lillbo och Voxnabruks fritidshem, samt två dagbarnvårdare. Rektorns expedition finns på Lillbo skola.

I Lillbo skola är rektorn känd bland personal, elever och föräldrar. Personalen känner sig delaktiga genom att rektorn informerar fortlöpande och att rektorn är lätt att få tag i. På skolan inleds varje arbetsdag med ett gemensamt morgonmöte.

I Voxnabruks förskola, förskoleklass, skola och fritidshemsverksamhet uttrycker föräldrarna, till skillnad från personal och elever, en viss osäkerhet om vem som är rektor på skolan. Detta med anledning av att det sedan höstterminen 2003 finns en platschef som arbetar deltid på skolan och som är rektorn behjälplig med diverse uppgifter och problem som rektorn delegerat till henne att lösa. Följden har blivit att rektorn mindre än en gång i månaden finns på skolan. Information före och efter beslut upplevs som knapphändig av personalen i respektive verksamhet på skolan.

Enligt läroplanen har rektorn som pedagogisk ledare och chef för personalen det övergripande ansvaret för att verksamheterna som helhet inriktas på att nå de nationella målen. I verksamheterna på Lillbo skola och Voxnabruks förskola, förskoleklass, skola och fritidshem upplever inte personalen att rektorn verkar som pedagogisk ledare men däremot att han stöttar den pedagogiska utvecklingen. I verksamheterna ligger således i praktiken den pedagogiska ledningen och ansvaret för utvecklingsarbetet till stor del på enskilda medarbetare i personalen. Det skolövergripande administrativa arbetet ligger dock på rektorn.

Samordningen internt mellan personalen är inte tydlig. Rektor menar själv att hans pedagogiska ledning av verksamheterna är relativt svag eftersom han anser sig ha fullt förtroende för att personalen i respektive verksamhet i respektive skola själva klarar av att utveckla det pedagogiska arbetet. Rektor uppger vidare att han känner sig förtrogen med verksamheterna som rör skola och fritidshem. Däremot uppger han sig inte förtrogen med barnomsorgsfrågorna i förskolan och bland dagbarnvårdarna. Hans målsättning och önskan är att hinna besöka alla verksamheterna regelbundet, men han medger att det sedan en tid tillbaka har varit svårt, att skapa det utrymme.

Såväl Lillbo skola som Voxnabruks skola har verksamhetsplaner/arbetsplaner som årligen uppdateras. Planerna uppges omfatta även verksamheterna i för-

skoleklasserna, förskolorna och skolbarnsomsorgen. I dessa planer framgår de särskilda satsningar som skolorna väljer att göra varje år. Planerna har arbetats fram genom att personalen diskuterar och fastställer vilka mål som är viktigast att arbeta med under kommande verksamhetsår. Föräldrar och elever informeras om verksamhetsplanerna.

Personalen uppger att de i slutet av varje läsår utvärderar målen i verksamhetsplanerna på respektive skola. Resultatet av utvärderingen dokumenteras i kvalitetsredovisningen där också måluppfyllelsen beskrivs. Även verksamheten i förskoleklassen omfattas av kvalitetsredovisningen. Efter att ha granskat kvalitetsredovisningarna finner inspektörerna anledning att göra följande kommentar:

Målen i kvalitetsredovisningen är oftast relaterade till elevernas prestationer och resultat i ämnena svenska, engelska och matematik samt i viss mån till rörelse, trygghet, självtillit eller liknande. Målen har en svag eller ingen koppling till de kommunövergripande målen i t.ex. skolplanen. Flera av målen innehåller icke preciserade begrepp, vilket kan ha försvårat uppföljning och utvärdering. Vidare är kopplingen mellan resultaten och föreslagna åtgärder svår att utläsa. Beskrivningen av skolornas åtgärder är knapphändiga.

Sammanfattningsvis finner inspektörerna att rektorn tar ett övergripande ledningsansvar för den personalledande och administrativa utvecklingen vid skolan. Inspektionen har dock visat att rektorn i nuläget inte är pedagogisk ledare för verksamheterna vid skolorna men förutsätter att rektorn framöver ger den pedagogiska ledningen och styrningen en högre prioritet.

Övergripande bedömer inspektörerna att ett ambitiöst kvalitetsarbete pågår, men att det systematiska utvecklingsarbetet, med bl.a. kvalitetsredovisningen som redskap, bör förbättras.

Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Inom en viss utbildning skall det också finnas möjligheter för eleverna att individuellt göra val av kurser eller ämnen.

Granskningen gäller om möjlighet till utbildning ges i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till utbildning behandlas.

I Lillbo skola går huvudsakligen elever som bor i de bostadsområden som omger skolan. Några elever från en annan skolas upptagningsområde har dock valt att gå i Lillbo skola. I Voxnabruks skola finns det några elever som kommer från andra upptagningsområden.

Övergången från förskola till förskoleklass och från förskoleklass till årskurs 1 upplevs som oproblematisk av såväl barn och elever, personal som föräldrar på respektive Lillbo skola och Voxnabruks skola eftersom närheten och skolmiljöerna är så bekanta.

För att underlätta övergången från årskurs 6 till årskurs 7 äger överlämnande-konferenser regelmässigt rum på båda skolorna. Eleverna får också göra studie-besök i årskurs 7–9.

I Lillbo skola informeras föräldrarna om verksamheten genom ett fredagsbrev och skolans hemsida. Föräldramöten förekommer två gånger per läsår och då informeras föräldrarna om vad som är aktuellt på skolan och i klassen. För-äldrarna har också möjlighet att lämna synpunkter och ställa frågor vid dessa tillfällen.

I Voxnabruks skola finns skoltidningen ”Voxningen” som informerar om skolans verksamhet. Vid behov kan förskolan och fritidshemmet också få ut-rymme, men det sker inte rutinmässigt. Föräldramöten förekommer någon gång per läsår för de yngre elevernas föräldrar och vid behov för de äldre elevernas föräldrar. Utrymme ges åt förskolan och fritidshemmet inom skolans föräldra-möten om personalen anser att det finns något särskilt de vill informera om. Annars hålls inga egna föräldramöten inom förskolan eller fritidshemmet. För-äldrarna ansåg sig vara nöjda med det.

Timmarna för skolans val har på både Lillbo skola och Voxnabruks skola för-lagts till ämnet idrott och hälsa.

Elevers val anordnas för elever i årskurs 4–6 på Lillbo skola. Det organiseras genom att rektorn och personalen väljer ämnen utifrån tillgång på personal och lokaler. Eleverna väljer område och gör två val, ett för höstterminen och ett för vårterminen. Detta läsår finns naturorienterande ämnen, idrott och hälsa, data, och hem- och konsumentkunskap att välja bland. Dataundervisningen är myck-et populär bland eleverna och bedöms av föräldrar och elever vara mycket väl fungerande. I Voxnabruks skola anordnas elevers val från årskurs 3 till och med årskurs 6 och eleverna kan välja på samhällsorienterande forskning, idrott och hälsa, bild, engelska, svenska, matematik och naturorienterande ämnen.

Sammanfattningsvis ges eleverna vid Lillbo skola och Voxnabruks skola den utbildning som de har rätt till. Skolverkets inspektörer bedömer att den infor-mation som ges till barn och elever samt föräldrar är av god kvalitet och har ett sakligt innehåll.

Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, till-gång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspek-tionen.

I Lillbo skola och i Voxnabruks skola är rektorn, föräldrarna och eleverna nöjda med det arbete som personalen utför. Föräldrarna uppskattar personalens arbe-te med eleverna och känner sig alltid välkomna att besöka skolan eller ta kon-takt med personalen. Vidare finns i mycket hög grad personal med utbildning eller erfarenhet som motsvarar kraven för den utbildning som bedrivs. Det-samma gäller för förskolan och fritidshemmet i Voxnabruk.

Personalen på båda skolorna och i alla verksamheter uppger att alla fått eller erbjudits någon form av kompetensutveckling. Personal på Lillbo skola har deltagit i olika former av kompetensutveckling, särskilt specialpedagogisk sådan. Personalen i verksamheterna på Voxnabruks skola har avstått.

Läromedlen på skolorna uppges av personal, föräldrar och elever vara ändamålsenliga och bidrar till en tidsenlig utbildning. Lokalerna bedöms av rektorn i stort sett vara ändamålsenliga och skolornas närhet till naturen och den även i övrigt lugna miljön goda förutsättningar till trygghet och för lusten att lära. Personalen är på det stora hela nöjda med undervisningslokalerna, men det är lite trångt för vissa verksamheter, bl.a. fritidshemmet i Voxnabruk. Personalen anser vidare att det saknas ett antal grupprum i Voxnabruks skola.

Sammanfattningsvis finner inspektörerna att personalens kompetens väl motsvarar kraven i verksamheterna. Enligt inspektörerna utgår kompetensutvecklingen för personalen i verksamheterna på respektive skola från såväl verksamhetens som enskilda medarbetares behov. Enligt inspektörerna präglas den planerade kompetensutvecklingen av långsiktighet och inriktas mot en höjning av kvaliteten i verksamheterna.

Inspektörerna bedömer vidare att resurstillgången kompetensmässigt och materiellt för den aktuella utbildningen är god med hänsyn till statens krav.

Sammanfattande bedömning

Verksamheterna i Lillbo skola och Voxnabruks förskola, skola och fritidshem ligger i linje med de nationella bestämmelserna och målen för utbildningen. Personalen arbetar ambitiöst för att främja alla barns och elevers lärande.

Skolverkets inspektörer anser dock att det finns utrymme för att utveckla verksamheterna genom att

- skapa normer och förhållningssätt som gemensamt tagits fram av elever, personal och föräldrar,
- skapa rutiner som innebär att eleverna inte tillrättavisas på ett godtyckligt sätt,
- förbättra rutinerna dels gällande samarbetet mellan fritidshemsverksamheten och skolan och dels på ett systematiskt och genomtänkt sätt följa barnens utveckling inom förskolan och fritidshemmet,
- i handlingsprogram mot kränkande behandling synliggöra skolornas faktiska arbete mot kränkande behandling,
- successivt öka elevernas inflytande över och ansvar för det egna lärandet,
- förbättra samverkansformerna för kontakter med samhällslivet,
- tydliggöra rektorns pedagogiska ledarskap samt
- förbättra det systematiska utvecklingsarbetet genom bl.a. kvalitetsredovisningen.

Inspektionen av rektorsområdet för Lillbo skola och Voxnabruks förskola, skola och fritidshem visar att verksamheterna och skolorna inte uppfyller gällande bestämmelser vad gäller

- upprättandet av åtgärdsprogram för alla elever i behov av särskilt stöd.

Datum	Ort
2004-01-16	Stockholm

Susanne Sjögren

Per-Olof Artberg

Tomas Johansson

Marie Lalér